

ZATYKÓ MARGIT

POLITIKAI ÁLLÁSFOGLALÁS MAGYARHON MELLETT

AZ ÚJ SZLOVÁK ISKOLA, MINT A SZLOVÁK-MAGYAR MEGEGYEZÉS SZÓSZÓLÓJA A DUALIZMUS KORÁNAK ELSŐ ÉVEIBEN

Az osztrák–magyar kiegyezést követően a szlovák nemzeti politikát képviselő Régi Iskolával és annak fórumával, a *Pešťbudínske vedomosti*-val (Pest-budai Tudósítások) szemben számos szlovákban felmerült a magyarokkal való kiegyezés igénye. Ezt képviselte a pesti székhelyű Új Iskola nevű csoportosulás, 1868 decemberétől Új Szlovák Iskola, 1872-től Kiegyezés Pártja Bobula János/Ján Bobula szlovák építésszel, Ján Palárik drámaíróval, római katolikus plébánossal, Ján Mallý-Dusarov katolikus pappal és jónéhány pesti szlovák iparvállalkozóval az élen.

A csoportosulás tagjai eleinte a magyar függetlenségi szélsőbaloldali ellenzék mellett tették le a voksukat. Kossuth Lajos üdvözlő levelét a csoportosulás fóruma, a *Slovenské noviny* is közölte.¹ Az 1870-ig Szélsőbal néven működő, középbirtokosi, polgári, paraszti támogatottsággal rendelkező, Kossuth Lajos híveinek kiegyezés utáni választási pártja az 1848-as eszmék, célkitűzések, eredmények kiharcolását, illetve visszaállítását kívánta politikai úton elérni. Kossuth az Ausztriával való megegyezés helyett a szomszédos kis nemzetekkel akart egyezsége jutni, ugyanis jól látta, hogy a kis népek nemzeti fejlődését nem lehet megállítani.

Bobuláék a későbbiekben a kormánytól vártak engedményeket a szlovákok számára, elsősorban az oktatás és a közigazgatás területén. Az 1865-ös választásokat megnyerő Deák-párt kiegyezést követő kormányának, a 19. századi klasszikus liberalizmusra épülő Andrássy-kormánynak jelentős szerepe volt a 1868-ban megjelent nemzetiségi törvény megalkotásában, amely biztosította Magyarország nemzetiségei számára a kultúra és a nyelv gyakorlását, amennyiben az adott körzetben az adott nemzetiségi lakosok aránya elérte a 20%-ot. Az alsó- és középfokú bíróságokon anyanyelvükön képviselheték ügyüket. Az állam nemzetiségi iskolahálózatot működtetett. Lehetőség nyílt nemzetiségi egyesületek létrehozására, amennyiben az nem a magyar államegység megbontásán munkálkodott.

¹ HALÁSZ Iván: Ján Nepomuk Bobula, In: KOVÁCS Anna – SZABÓ Orsolya: *Szlovák életpályák a dualizmuskori Budapesten. Ján Nepomuk Bobula, Milan Hodža*, MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Józsefvárosi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat, Budapest, 2003, 7. p.

Az Új Iskola fórumát, a *Slovenské noviny*-t Bobula János 1868 januárjában hozta létre. Ő volt a lap kiadója és tulajdonosa, anyagi támogatója pedig apósa, Pozdech József harangépítő. A lap s egyben az Új Iskola jelszava az „egység, egyenlőség és szabadág” volt.²

A liberális Új Iskola saját politikai állásfoglalását a következőképpen fogalmazta meg: a Magyarországot alkotó népek nemzeti föderalizmusán nyugvó politikai egység, közös országgyűléssel és közös kormánnyal.³ A szlovákok életében semmilyen változást nem hozó centralizmust és dualizmust elutasították, ugyanis a centralizmus az osztrákok, a dualizmus pedig az osztrákok és a magyar arisztokrácia kezébe adta a hatalmat.⁴

A Régi Iskola és az Új Iskola politikai állásfoglalása közti különbséget Ján Palárik a lap 1868. március 24-én megjelenő számában fogalmazta meg. Amíg a Régi Iskola Ausztria, addig az Új Iskola Magyarország keretén belül képzelte el a szlovákok jövőjét. Két dologban azonban mindkét iskola azonos véleményt vallott, és ez nem volt más, mint a demokratikus szellem és a politikai szabadság eszméje.⁵

A *Pešbudínske vedomosti* hadat üzent a *Slovenské noviny*-nek. Politikáját „kétajtósna” nevezte, utalva ezzel a Magyarhonban való gondolkodás szlovák nemzeti érdekekkel való összekapcsolására. A Régi Iskola fóruma azal vádolta Bobula lapját, hogy az a nemzeti élet ellen irányul és Memorandum-ellenes. A Slanický név alatt publikáló Ján Mallý-Dusarov határozottan elutasította a Memorandum-ellenességet, egyetlenegy pont kivételével, és az az Okolie, vagyis a területi autonómia követelése. A Memorandum nemzeti jogokért való kiállásával ezen egy pont kivételével a *Slovenské noviny* mindenben egyetértett.⁶ A politikai különbségekből adódóan az Új Iskola is bírálta a Régi Iskolát. A szlovákok pánszlávizmussal való megbélyegzését a párt ruszofil orientáltságában látta.⁷

Az Okoliéhoz való ragaszkodást az Új Iskola tagjai elsősorban taktikai okok miatt vetették el. Tudták, ha ragaszkodnak hozzá, elveszítik a municipiális, azaz a helyi és a megyei szintű önkormányzati autonómiát és egyenjogúságot, valamint a választási törvényt.⁸

A szlovák nép jövőjét Magyarhon keretein belül képelték el. Ennek fejében elvárták, hogy a szlovákság hazájához való töretlen történelmi hűségét a

² *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 1. szám, 1. p.

³ Szerző nélkül: Naše politické stanovisko, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 1. szám, 1-2. p.

⁴ BREZOVSKÝ: Dualizmus a Slováci, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 25. szám, 2. p.

⁵ PALÁRIK, Ján: Nová škola, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 36. szám, 1-2. p.

⁶ SLANICKÝ: Slovenské okolie I., *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 28. szám, 1. p.

⁷ SZARKA László: A magyar-szlovák történelmi kapcsolatok néhány kérdéséről (1978), In: *Magyarország és a szomszéd népek*, Országos Pedagógia Intézet, Budapest, 1980, <https://watson.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=3784> (letöltve: 2020. 05. 10.).

⁸ SLANICKÝ: Slovenské okolie II., *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 29. szám, 1. p.

magyarokéhoz hasonló nemzeti jogokkal honorálják.⁹ Bobula politikai elgondolását a lap vidéki levelezői is megerősítették. Az olvasók is olyan cikkek publikálását várták a *Slovenské Noviny*-től, amelyek a két nép nyugodt, békés együttélését hangsúlyozzák.¹⁰

A lap büszkeséggel sorolta fel azokat a szlovákokat, akik kiemelkedően sokat tettek a hazáért: Thuróczy Jánost, Johannes Amos Komeniust, Bél Mátyást, Korabinszky János Mátyást, Pray Györgyöt, Ribinyi János Györgyöt, utalva ezzel arra, hogy a magyarok és a szlovákok között a múltban nem volt különbség, egyformán fizettek adót, s egyformán vettek részt a haza védelmében is.¹¹ Ellenben azok, akik a magyar nemzetállam-építés idején felemelték a hangjukat, saját népük számára is jogokat követeltek, ruszofilnek és pánszlávnak lettek kikiáltva. A szlovák nép nemességére nem támaszkodhatott, mert az jól jövedelmező hivatalokért magára hagyta.¹² A lap felsorolta azokat a híres szlovák családokat is, akik a magyar haza elkötelezett fiai voltak, de szlovákul is írtak, vagyis patriotizmusuk mellett ragaszkodtak szlovák származásukhoz is. Ilyen volt a Pongrácz, a Cserník, a Kubinyi, a Szentiványi, a Prónay, a Marcibányi, az Okolicsányi, a Thurzó, a Iusth és a Zmekal család.¹³

Bobula a nemzetiségi jogok érvényesítése céljából a pest-budai szlovákokat megszervezve egyesületet kívánt létrehozni.¹⁴ A közművelődési egyesületben előadásokat, oktatást, könyvtárat, tudományterjesztést tervezett. További célként fogalmazta meg egy énekkar létrehozását is.¹⁵ A formálódó közművelődési egyesület tagságának egy része korábban a *Pešťbudínske vedomosti* köréhez tartozott, de annak szellemiségével, politikai elgondolásával már nem értett egyet, mert az úgy a hazafias, mint a szlovák nemzeti elvekkel ellentétbe került. Ez a mag – és itt elsősorban a Pozdech, az Ivanovich, a Slobodník és a Gurány családra kell gondolni – a *Pešťbudínske vedomosti* szlavián szellemiségét hátrahagyva a *Slovenské noviny* szellemiségében hozott létre egy másik, hazafias és szlovák nemzeti kört. A Szlovák Nemzeti-Demokratikus Egyesületet 1868. március 1-én harminc pesti szlovák alapította, de március 5-re már 50-re emelkedett a tagság száma.¹⁶

A lap 1868. április 2-i száma fogalmazta meg a Gyár utcai székhellyel bejelentett Szlovák Nemzeti-Demokratikus Egyesület alapszabályait, továbbá egy nyilatkozatot is közzétett, mely szerint az egyesület nyilvános fóruma a *Slovenské noviny*. Az egyesület nemzeti és hazafias szellemiségre épült. Kötet-

⁹ Szerző nélkül: Naše politické stanovisko, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 1. szám, 1–2. p.

¹⁰ SVORNY: Dopisy. Z Hontu dňa 15. jan, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 9. szám, 2–3. p.

¹¹ LATIBORSKÝ: Panslavizmus a uhorskí Slováci, *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 17. szám, 1. p.

¹² Uo., 1. p.

¹³ UÓ.: Naše vlastenectvo III., *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 26. szám, 1. p.

¹⁴ Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 1. szám, 3. p.

¹⁵ Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 10. szám, 3. p.

¹⁶ Drobnosti. Osvedčenie, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 28. szám, 3. p.; BOBULA, Ján: Slovenská politika II., *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 44. szám, 1–2. p.

len beszélgetéseket terveztek, újságokat és könyveket olvastak, szórakoztató előadásokat szerveztek.¹⁷

Az 1868. március 25-én tartott közgyűlésen megválasztották a vezetőségi tagokat: az egyesület elnöke Zarzetzky József gyufagyáros lett, I. alelnöke Pozdech József harangkészítő, II. alelnöke Bobula János, I. titkára Jeszenszky László, II. titkára Kanya Pál.¹⁸ Az egyesület székhelye szeptembertől az Új utcában volt a Dionysiusnál nevű vendéglőben, amit az egyesület Bobula János apósa, Pozdech József anyagi támogatásával bérelt ki.¹⁹ Előadásaik az 1868-as évben politikai, filozófiai, művelődési jellegűek voltak.²⁰

Az egyesület más nemzetiségekkel is kapcsolatot tartott. Május 18-án a budapesti szlovákok, csehek és szerbek a Tüköry teremben ünnepi ülést tartottak a prágai Nemzeti Színház építésével kapcsolatban.²¹ Július 6-án a csehekkel együtt emlékeztek meg Husz János halálának évfordulójáról.²² A szerkesztőség szemrehányással illette a pest-budai cseheket, mert amíg a szlovákok baráti szeretettel fordultak feléjük, addig azok egyik szlovák egyesületet sem segítettek, rendezvényeiket nem látogatták. A szlovákok tagjai voltak a Cseh Olvasó Egyletnek (Česká čitateľská beseda), a szlovákok jártak a csehek által szervezett bálókra, és ott voltak a Husz ünnepségen is. Az Új Iskola tagjai elutasították a csehek másnak álcázott rendezvényeit. Ilyen volt a Husz ünnepség is, ahol a szlovákok legnagyobb megbotránkozására megemlékezés helyett táncmulatság volt. A csehek novemberben is „česká besedára” hívták a szlovákokat, majd „beseda” helyett mulatság volt.²³

A *Slovenské noviny* a szlovák nyelv használati körének kiszélesítését sürgette. A törvényhozás ugyan engedélyezte, hogy a közéletben, a megyegyűléseken és a bíróságokon minden nép a saját nyelvét használja, ez azonban nem valósult meg, mert a szlovákok lakta megyékben a magyarok hatalmuknál, vagyonuknál fogva elvették a szlovákoktól a szlovák nyelv használatának lehetőségét. A lap fájó pontnak tartotta, hogy a szlovák nyelvnek nem volt jogi terminológiája, ezért a szlovák jogászok sem használták szívesen a szlovák nyelvet. A jogi terminológiát a lap szerint a Matica Slovenskának kellett volna megalkotnia.²⁴

A szlovák nép kevés pénzt költött könyvekre és keveset olvasott. Könyvek vásárlását elsősorban az egyesületek engedhették meg maguknak, de azok

¹⁷ Szerző nélkül: Stanovy, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 40. szám, 2. p.

¹⁸ Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 38. szám, 3. p.

¹⁹ Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 117. szám, 3. p.

²⁰ Drobnosti, Spolkové, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 36. szám, 4. p.; Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 39. szám, 3. p.; Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 129. szám, 3. p.; Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 135. szám, 3. p.; Drobnosti, Spolkové, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 139. szám, 3.p.

²¹ Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 59. szám, 3. p.

²² Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 82. szám, 3. p.

²³ Drobnosti, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 142. szám, 3. p.

²⁴ Szerző nélkül: Z právnického oboru, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 6. szám, 1. p.

nehézkésen működtek. Emögött Bobuláék a nemzeti széthúzást látták: politikait, vallásit és társadalmi.²⁵ A lap a szlovák kiadók és a könyvterjesztés hiányára is felhívta a figyelmet. A kiadott könyvek pedig túl drágák voltak a szlovákok számára. „Adjunk a népnek olcsó könyveket” – fogalmazta meg a lap egyik cikke. A Matica ugyan foglalkozott könyvkiadással is, de tevékenysége nem volt elégséges. Kellott egy nemzeti egyesület, amely olcsó és hasznos könyveket ad ki. Olyan egyesület, amely nem a hasznot keresi, hanem a hasznosságot. A lap a könyvkiadást nemzeti kötelességnek tartotta.²⁶ Az igény megfogalmazása előrevetítette Bobula Minerva könyvkiadójának létrehozását.

Az Új Iskola sérelmezte, hogy Magyarország történelme csupán a magyar nemzet szemszögéből volt kidolgozva. A gimnáziumokban a Magyarországon élő nemzetiségeknek is a magyar nép történelmét tanították. Magyarország történelmét a csoportosulás szerint az itt élő összes nép, nemzetiség történelméből kellett volna megírni. Elvárt volt, hogy Magyarország történelme mutassa meg az itt élő népek közös történelmét, közös eseményeit, de mutassa meg az egyes népek történelmét is. Ebből kifolyólag minden Magyarhonban élő népnek, nemzetiségnek kettős történelmet kívántak, egy saját nemzetit, és egy hazára vonatkozót. Mivel Magyarországnak csak magyar nemzeti történelme volt, ezért a tanult világ Magyarországot (Uhorsko) Magyáriának (Maďária) tekintette.²⁷

A lap megindokolta a saját nemzeti történelem ismeretének fontosságát is. A nemzeti történelem nem ismerése a haza történelmének hibás képét mutatta. A szlovák fiatalok ugyanis nem láthatták, hogy a szlovák nép dicsősége egy a haza dicsőségével. A lap szerint a fiataloknak elsősorban saját hőseiket kell tisztelniük, hogy hazájukért áldozatokra legyenek képesek.²⁸

Gróf Bethlen Olivér, a *Honvéd* katonai lap szerkesztője a *Lloyd*-ban megjelenő cikkére reagálva, amely a nemzeti szellemű hadsereg fontosságáról szólt, a *Slovenské noviny* a haza érdekében azt kérte, hogy a szlovák ezredek ne csak nevükben, de lélekben és nyelvben is szlovákok legyenek.²⁹ Szlovák ezredek létrejöttével nemcsak a szlovák nemzethez, de a hazához való kötődés is erősebb lehetett volna. Egy nyelvben és lélekben idegen ezzel szemben az idegenség gondolatát sugallta.

Az egyesület még 1868-ban az országgyűlés elé terjesztette a szlovák nép követeléseit, hogy azokat törvénybe iktassa. Ezek között szerepelt a haza mellett való elköteleződés is, miszerint Magyarország minden nemzete – szlovák, magyar, horvát, szerb, ruszin és román – egy oszthatatlan egységet képví-

²⁵ Dopisy. Zo Zvolenskej stolice, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 6. szám, 2. p.

²⁶ Szerző nélkül: Vzdelávajme ľud!, *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 19. szám, 1. p.

²⁷ Szerző nélkül: Národní dejepis, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 26. szám, 2–3. p.

²⁸ SLANICKY: Staré a nové školy, *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 71. szám, 1. p.

²⁹ Szerző nélkül: Nie len slovenské pluky, ale i slovenské velenie, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 18. szám, 1. p.

seljen. Követelései igen kevés hányada volt politikai jellegű. Az egyesület Magyarország függetlenségét követelte. További politikai követelésük volt a szlovák és a magyar nép politikai, polgári, és társadalmi egyenjogúságának deklarálása, szlovák nemzeti kongresszusok engedélyezése, illetve a magyar zászló mellett saját zászló használatának lehetősége. Katonapolitikai követelésük, miszerint a szlovák ezredek maradjanak azokban a járásokban, ahol kiállították őket, nem államellenességre irányult, hanem érzelmi okokra volt visszavezethető. A követelések többsége nyelvi és közigazgatási volt: elvárták, hogy a szlovák nyelv Magyarországon ugyanolyan joggal bírjon, mint bármelyik más nyelv, hogy a szlovák megyékben olyan hivatalnokok legyenek, akik szóban és írásban bírják a szlovák nyelvet, hogy idegen nyelvet senkire ne lehessen ráerőltetni, hogy a kormány és a magasabb országos hivatalok a szlovák vármegyékkel és városokkal való érintkezésben a magyar nyelv mellett a szlovák nyelvet is használják, és hogy a kormányrendeletek jelenjenek meg szlovák nyelven is. Az oktatás területén 19 alsó reálgimnáziumot és 7 felsőbb reálgimnáziumot kértek Liptószentmiklóson, Trencsénben, Miaván, Verbáson, Korponán, Alsókubínban, Bártfán, Pazdicson, Rózsahegyén, Turdoson, Turócszentmártonban, Privigyén, Zsolnán, Szakolcán, Nagytapolcsányban, Modoron, Liptószentkeresztben, Selmechányán, Kiskőrösön és Petrőcön, Besztercebányán és Nyitrán jogi akadémiát, tanítóképző intézet Besztercebányán és Nyitrán, a pesti egyetemen pedig szlovák nyelv és irodalom tanszéket. Ezekben az iskolákban szlovák tanítási nyelvet követeltek, s elvárták, hogy az iskolák felett az ellenőrzést az állam és a nemzet együtt gyakorolja. A választási törvénnyel kapcsolatban azt követelték, hogy a választókerületek a lakosság száma szerint legyenek felállítva, hogy az országgyűlési képviselők választása titkos legyen, hogy minden település a szavazást otthon végezze, majd a szavazatokat a választóbizottság a megfelelő helyen adja le, s hogy a választásokon semmilyen hivatali befolyás ne érvényesülhessen.³⁰

1869. július 22-én küldöttség járt Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszternél, hogy petíciót adjon át, amelyben a szlovákok magasabb szlovák iskolákat kértek. A küldöttség tagjai az Új Iskolához köthető személyek voltak. Zaretzky József, a küldöttség vezetője a miniszterhez intézet beszédében az 1868-as Nemzetiségi törvény 17. §-ra hivatkozott, mely kimondta, hogy a nemzetiségek is hozhatnak létre iskolákat, amelyekben a tanítási nyelv az anyanyelv. A miniszter megígérte, hogy mindent megtesz a kérelem ügyében. Gondoskodni fog róla, hogy Magyarország minden polgára művelt legyen. „...Önöknek jogában áll petíciót benyújtani, de nem áll jogukban pa-

³⁰ Szerző nélkül: Prípis Národnô-demokratickeho spolku slovenskeho v Pešti pred Snem v záležitosti riešenia národnej otázky, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 57. szám, 1. p.; A 26 §-ból álló részletesebb törvényjavaslatot lásd még: DEMMEL József: *Magyar haza, szlovák nemzet. Alkotmányos szlovák politikai törekvések Magyarországon (1860–1872)*, Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, Békéscsaba, 2016, 216–219. p.

naszkodni, miszerint kevesebb iskolájuk lenne, mint Bach idejében. [...] Én a nemzetiségekre különös tekintettel voltam; és a tanfelügyelők kinevezésénél, mert máshol nem volt lehetőségem, arra figyeltem, hogy szlovákokat nevezzenek ki, ami meg is történt...”³¹

A delegáció meglepedését fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a miniszter a tankönyveket irodalmi szlovák nyelven adja ki, s hogy a tanítók lapját szlovák nyelven is megjelenteti, de a laptól nemcsak fordításokat vártak, hanem olyan cikkeket is, amelyek a szlovákok körülményeivel foglalkoznak.³²

A delegáció közölte a miniszterrel, hogy a szlovákok a magyarokkal baráti megértésben akarnak élni. A haza integritását kívánják, és ezért nem kívánnak semmi mást, csak iskolákat. Továbbá kifejezték azon óhajukat is, hogy a szlovákok magasabb hivatalokba kerülhessenek, s hogy a bíróságokon használhassák a szlovák nyelvet. Utolsó kérésük pedig az volt, hogy a megüresedett Besztercebányai Püspökség élére szlovák származású püspök kerüljön. A miniszter a deputáció tagjairól kérdezősködve megdöbben, hogy senki sem volt Észak-Magyarországról.³³

Az egyesületben már március közepén felbujtók jelentek meg, akik a szlovák egyesület magyarónnak kiáltották ki. A lap újra állást foglalt az egyesület eszmeisége mellett: a tagság, úgy ahogy nem pánszláv, nem is magyarón, hanem nemzeti demokratikus, szlovák nemzeti és magyar hazafias. Bobula tisztában volt a *Pešťbudínske vedomosti* és a cseh *Národníj pokrok* ártó szándékával, ezért ezt a vádaskodást is nekik tulajdonította.³⁴

Az egyesülethez hasonlóan a lapot is számos kritika érte. Egyes vélemények szerint magyarón, minisztériumi, más vélemények szerint pánszláv volt. A lap is elutasította a vádakat, és kijelentette, hogy a *Slovenské noviny* nem magyarón, nem minisztériumi és nem pánszláv, hanem szlovák nemzeti és hazafias érzelmű.³⁵ Kálnoki Henrik hírlapíró 1879-ben Bobuláról kiadott könyvében úgyszintén kiemelte barátja hazafiságát és pánszlávizmussal szembeni elutasítását.³⁶

A *Slovenské noviny* az oroszok erőszakos híreire is reagált. A *Birževija vedomosti* hírére, mely szerint a szlovákok a csehek felé gravitálnak, a *Slovenské noviny*, mint annyiszor, most is a magyar haza mellett foglalt állást. A csehek terjeszkedjenek csak Csehföldön, Luzsicában, Sziléziában, egész a Dunáig, de a Morava folyó örök határt képezzen a csehek és a szlovákok között, politikait

³¹ Szerző nélkül: Deputácija u pána ministra Eötvösa, *Slovenské noviny*, 1689, II. évf., 83. szám, 1. p. A szószserinti idézet szlovák nyelvből való fordítás.

³² Uo.

³³ Uo., 1. p.

³⁴ Drobnosti. Spolkové, *Slovenské noviny*, 1868, I. évf., 31. szám, 3. p.

³⁵ Szerző nélkül: K novému štvrt roku I., *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 102. szám, 1. p.

³⁶ KÁLNOKI Henrik: *Bobula János szereplése közéletünkben, különös tekintettel a főváros VI. kerületének az 1878-ik országgyűlési képviselőválasztások alatt az iparos és kereskedői osztály érdekében kifejtett mozgalmára. Bobula János arczképével*, Budapest, 1879, 18. p.

és etnikait. Ugyanis a szlovákok Pest-Buda felé gravitálnak, mert szeretik a magyar hazát. A magyarok és a szlovákok ugyanis nem egymás ellenségei: „Testvérek és barátok.”³⁷

A nagyrőcei (1862) és a turócszentmártoni evangélikus gimnázium (1866) után Znióváralján (1869) egy katolikus gimnázium jött létre. A *Slovenské noviny* örömmel adta tudtul, hogy a gimnázium tantárgytervezetében az 1869/70-es tanévre az 1. osztályban a hitoktatás heti 2, a latin nyelv heti 6, a szlovák nyelv heti 3, a magyar nyelv heti 2, a német nyelv heti 2, a földrajz heti 2, a számtan heti 3, az ábrázoló mértan és rajz heti 3, a természetismeret heti 2 órában szerepel. A 25 órán kívül kiegészítő tárgyak is helyet kaptak, ilyen volt a szépírás heti 2, a szőlészet és méhészet heti 2, a testnevelés heti 2, az ének, zene heti 2, a francia nyelv heti 2 órában.³⁸

A szlovákok hazafias érzelmének erősítésére Bobulák egy másik, az egész szlovákságot összefogó egyesület létrehozását is tervezték, amelynek az Uhorská Lipa (Magyarországi Hársfa)³⁹ nevet kívánták adni. Az egyesület az összes észak-magyarországi egyesület iránymutatója akart lenni.⁴⁰ Központjuknak Pestet jelölték meg. Céljai közt szerepelt a közös társalgás nemzeti és hazafias szellemben. A gyakori összejövetelek által azt kívánták elérni, hogy a szlovákok egzisztenciájuk érdekében összetartsanak, hogy összetartsanak a magyar hazáért, s hogy egymásnak segítséget nyújtsanak. Az Uhorská Lipa politikai, társadalmi, szórakoztató témákban beszélgetéseket, nyilvános előadásokat kívánt tartani, könyveket, újságokat biztosítani, szlovák irodalmi programokat szervezni, az egyszerű emberek számára könyveket kiadni, a szegényebb vagy balesetet szenvedett egyesületi tagoknak kölcsönt biztosítani.⁴¹ A Slovenská Lipa 1870. november 11-én tartotta alakuló ülését. Ideiglenes elnöke Zarzetzky József lett.⁴² A Lipa tagjai elismerték Magyarország egységét, a közös uralkodót és a közös minisztériumot Pest-Budán, a közös országgyűlést Pesten, és történelmi, nemzeti alapú decentralizált adminisztrációt vártak el.⁴³

Az egyesület megalakulása napján jött létre Bobula vállalkozása, a Miner-va Tót-Magyar Nyomda és Kiadói Részvénytársaság is, amelyhez az alapítót

³⁷ Szerző nélkül: Kde stojíme?, *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 99. szám, 1. p.

³⁸ Szerző nélkül: Nákres učebného návrhu predmetov pre smostatné kresť. kat. reálne gymnázium v Klaštore pod Znievom na 1869-1870-ty školsky rok. I. trieda, *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 93. szám, 2. p.

³⁹ A hársfa a szlovákok szimbolikus fája. A védett példányok egyike Bojnice mellett található, Csák Máté ültette még 1301-ben. Később Mátvás király fájának nevezték el, mert Hunyady Mátvás gyakran időzött alatta.

⁴⁰ Sriaďujúci výbor: Uhorská Lipa, *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 93. szám, 1. p.

⁴¹ Szerző nélkül: Návrh stanov Uhorskej Lipy, *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 93. szám, 2-3. p.

⁴² ZARZETZKY, Jozef: Uhorská Lipa, *Slovenské noviny*, 1869, II. évf., 106. szám, 1. p.

⁴³ Szerző nélkül: Krivá cesta, *Slovenské noviny*, 1870, III. évf., 51. szám, 1. p.

a szlovákok művelődésének felkarolása vezette. De a nyomda létrehozásához az a tény is hozzájárult, hogy Bobula „realista és pragmatikus politikusként korán felismerte a gazdasági erő és a politikai súly közötti összefüggéseket”.⁴⁴

A politikai követelések eredménytelensége miatt a Új Szlovák Iskola képviselői 1870 decemberében új programot fogadtak el: a legalacsonyabb néprétegek szociális és nemzeti emancipációját, valamint segélypénztárak létrehozását. Az 1871-ben megalapított pesti segélypénztár mintájára kívánták létrehozni a többi segélypénztárat is.⁴⁵

A kormány azonban hamar felismerte a csekély számú szlovák csoport erejét, követeléseiket nem teljesítette, így a párt 1875-re az újsággal együtt megszűnt.⁴⁶

Bobula János gazdasági és politikai vállalkozásainak sikertelensége mellett Budapest egyik legnagyobb építésze volt, számos palota, középület tervezője, kivitelezője. Építészeti szakfolyóiratot (*Építészeti Szemle*, 1892) adott ki. Felkarolta a magyar ipar ügyét, ő dolgozta ki az első magyar ipari törvényt, megalapította az *Építési Ipar* című lapot, a *Magyar Ipar- és Kereskedelmi Közlönyt*. Az 1885-ös országos őszi kiállítás szervezéséért a király a „Ferencz József rend lovagkeresztjével” tüntette ki. Bobula felhagyott a nemzetiségi politizálással, s egy egységes, gazdaságilag fejlett Magyarhon érdekében tevékenykedett élete további részében. Ján Palárik 1870-ben bekövetkezett haláláig a szlovák–magyar megbékélést hirdető drámáin dolgozott. Irodalmi tevékenységét a hazaszeretet mellett a szlovák nyelv és kultúra megerősödése vezérelte. Ján Malý-Dusarov élete további részében elsősorban egyházi feladatokat látott el, 1872-től pápai kamarás, 1885-től pozsonyi kanonok, 1888-tól esztergomi kanonok volt.

⁴⁴ HALÁSZ: i.m., 8. p.

⁴⁵ BOBULA János: *Náš d'alsí smer. I-VII., Slovenské noviny*, 1870, 3. évf., 173–180. szám, 1–2. p.; Uő.: *Pomocné pokladnice*, Minerva, Pest, 1871.

⁴⁶ HALÁSZ: i.m., 8. p.